

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Kasit ohjaavat kakkosia Vertaisoppiminen eri-ikäisten ryhmässä

Helsingin yliopisto
Käyttäytymistieteellinen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Kotitalousopettajan koulutus
Ainedidaktinen proseminaari
Kotitaloustiede
Toukokuu 2014
Emmi Laitinen
Emmi Lepistö
Saila Paavola
Ohjaaja: Anne Malin

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Käyttätymistieteellinen		Laitos - Institution - Department Opettajankoulutuslaitos	
Tekijä - Författare - Author Emmi Laitinen, Emmi Lepistö, Saila Paavola			
Työn nimi - Arbetets titel Kasit ohjaavat kakkosia – Vertaisoppiminen eri-ikäisten ryhmässä			
Title Eight-graders tutoring second-graders – Peer learning in a group of different-aged students			
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Ainedidaktinen proseminaari / Anne Malin		Aika - Datum - Month and year Toukokuu / 2014	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 22 s
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Kotitalouden opetuskokeilussa oli tarkoituksena selvittää miten alakoulun oppilaiden työskentely sujui kotitalousluokassa. Lisäksi opetuskokeilussa haluttiin haastaa kahdeksaluokkalaisten uuden roolin ottamiseen 2. luokkalaisten ohjaajina. Opetuskokeilun tavoitteena 2. luokkalaisten oli käytännön ruoanvalmistustaitojen harjoittelu sekä terveellisen välipalan merkityksen ymmärtäminen hyvinvoinnille. Kahdeksaluokkalaisten tavoitteena oli vastuullisuuden lisääminen sekä vuorovaikutustaitojen kehittäminen.</p> <p>Opetuskokeilu toteutettiin helsinkiläisessä yhtenäiskoulussa 24.3.2014. Yhtenäiskoulun toimintakulttuuriin kuului ala- ja yläkoulun yhteistyö ja opetuskokeilussa pyrimme hyödyntämään tätä yhteistyötä ja kehittämään sitä edelleen. Opetuskokeiluun osallistui yhdeksän kahdeksaluokkalaista sekä yhdeksän 2. luokkalaista oppilasta. Opetuskokeilua ohjasi kaksi opetusharjoittelijaa; ohjaava opettaja ja kolmas opetusharjoittelija olivat seuraamassa opetusta. Opetuskokeilu koostui kahdesta oppitunnista, joista ensimmäisellä kahdeksaluokkalaisten valmistautuivat 2. luokkalaisten ohjaamiseen ja valmistelivat työpisteet seuraavaa tuntia varten. Kahdeksaluokkalaisten kanssa keskusteltiin 2. luokkalaisten ohjaamisesta ja siitä mitä ohjauksessa tulisi ottaa huomioon. Toisella tunnilla kahdeksaluokkalaisten valmistivat terveellisiä välipaloja pareittain 2. luokkalaisten kanssa ja nauttivat ne ryhmissä tunnin päätteeksi. Opetuskokeilun onnistumista analysoitiin harjoittelijoiden, ohjaavan opettajan sekä oppilaiden palautteen perusteella.</p> <p>Opetuskokeilussa korostui eri-ikäisten oppijoiden onnistunut työskentely pareittain. Kahdeksaluokkalaisten kantoivat vastuun työskentelystä ja pienemmästä oppilaasta onnistuneesti. He kasvoivat rooliinsa opetuskokeilun aikana hienosti ja opettivat taitoja 2. luokkalaisten oppien samalla taitoja myös itse. 2. luokkalaisten oppivat uusien taitojen lisäksi työskentelyä kotitalousluokassa ja saivat varmuutta ja innostusta keittiössä työskentelyyn. Myös kahdeksaluokkalaisten olivat iloisia opetuskokeilun onnistumisesta ja toivoivat palautteessa uutta opetuskokeilun kaltaista tuntia. Onnistunut opetuskokeilu vahvisti kantaamme siitä, että kotitaloutta tulisi opettaa myös alakoulussa.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Opetuskokeilu, kotitalous, vertaisoppiminen, eri-ikäiset oppijat			
Keywords Teaching Experiment, Home Economics, Peer Learning, Different-aged Students			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopisto, käyttätymistieteet / Kotitalousopettajan koulutus			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TAIDON OPPIMINEN ERI-ikäISTEN OPPIJOIDEN OPETUSRYHMÄSSÄ... 2	
2.1 Taidot ja taidon oppiminen	2
2.2 Vertaisoppiminen	2
2.3 Vastavuoroinen opettaminen	4
2.4 Eri-ikäiset oppijat samassa opetusryhmässä	5
3 OPETUSKOKEILUN TAVOITTEET JA TOTEUTUS..... 8	
3.1 Opetuskokeilun suunnittelun perusteet	8
3.2 Opetuskokeilun tavoitteet.....	9
3.3 Koulu ja ryhmät	9
3.4 Opetuskokeilun toteutus.....	10
3.4.1 Opetuskokeilun pohjatunti.....	11
3.4.2 Opetuskokeilu	12
3.5 Oppimistehtävät ja materiaalit.....	14
4 OPETUSKOKEILUN ONNISTUMINEN..... 14	
4.1 Opetuskerran onnistuminen omasta ja ohjaavan opettajan näkökulmasta	14
4.2 Opetuskerran onnistuminen oppilaiden näkökulmasta.....	15
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	16
LÄHTEET	20
SUMMARY.....	21

1 Johdanto

Kotitalous on elämää ja arkea ajatellen todella tärkeä oppiaine. Toistaiseksi kotitaloutta opetetaan lähinnä yläkoulussa. Tämän opetuskokeilun taustalta löytyy ajatus siitä, että kotitalousopetusta pitäisi laajentaa koskemaan paitsi lukiota myös alakoulua. Vaikka uuden tulevan opetussuunnitelman luonnosvaiheessa ei ollut mainintaa kotitalouden opetuksesta alakoulussa, silti keskustelua aiheesta on käyty puolesta ja vastaan. Uskomme, että kotitalouden opettaminen alakoulussa on mahdollista ja tärkeää. Halusimme selvittää alakoululaisten valmiutta opiskella kotitalouden sisältöjä. Olemme pyrkineet ymmärtämään paremmin alakoululaisten taitotasoa, sekä sitä, millaista kotitalousopetus alakoulussa voisi olla.

Toisaalta opetuskokeilussa on pyritty hyödyntämään yhtenäiskoulun mahdollistavaa eri-ikäisten oppilaiden yhteistyötä tukevaa toimintakulttuuria. Yhtenäiskouluissa on mahdollisuudet luoda toimintakulttuuri, jossa panostetaan myös eri-ikäisten oppilaiden yhteistyöhön ja oppimiseen. Harjoittelukoulussamme kotitaloudessa on alakoululaisilla ja yläkoulun kotitalouden ryhmillä ollut yhteistyötä. Niinpä jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen oli tärkeä lähtökohta opetuskokeilun suunnittelussa. Opetuskokeilussamme on yhdistetty kaksi eri-ikäisten opetusryhmää. Kahdeksaluokkalaiset oppilaat toimivat nuorempien, kakkosluokkalaisten oppilaiden ohjaajina kotitalouden oppitunnilla. Tuutoroinnin, jossa yksi henkilö opastaa toista henkilöä, on havaittu olevan erittäin tehokas tapa opastuksessa ja ohjauksessa. Tutkimuksissa havaittu tehokkuus on jopa hämmästyttävän suurta, kun otetaan huomioon, ettei tuutorina toimivalla henkilöllä ole tehtävään välttämättä lainkaan kokemusta, koulutusta tai tehtävään vaadittavaa syvällisempää erityisosaamista. (Person & Graesser, 1999, 69.)

2 Taidon oppiminen eri-ikäisten oppijoiden opetusryhmässä

2.1 Taidot ja taidon oppiminen

Taidot ovat opittuja tai koulutuksen tuloksia. Riippuu taidon luonteesta, kuinka paljon harjoitusta tarvitaan, mutta taidon kehittymiseen saatetaan tarvita aikaa tunneista vuosiin. Taidossa kognitiivinen ja fyysinen aktiivisuus suuntautuu tavoitteeseen. Taitava suoritus muodostuu organisoiduksi toiminnaksi, jolle on luonteenomaista tarkkuus, tehokkuus sekä joustavuus. Taitavan suorituksen takana on myös tieto siitä, kuinka toiminta etenee kohti tavoitteen toteutumista, jolloin toimintojen koordinaatio on keskeinen osa taitoa. Taito näkyy joustavana ja sopeutuvana suorituksena, jolloin taitava suoritus sopeutuu tilanteen vaatimuksiin. Toiminnasta pyritään saamaan mahdollisimman tehokasta muuttuvissa tilanteissa. Tällöin taitaja käyttää käytössään olevaa laajaa toimintamuotojen valikoimaa valikoiden tähän tavoitteeseen pääsemiseksi. (Keskinen, 2002, 43.)

Taidon oppimisesta on olemassa monia teorioita. Niillä on yhteistä se, että ne korostavat harjoittelun eli kokemuksen saannin merkitystä. Tärkeää taidon oppimisessa on myös ohjeiden sisäistäminen sekä niiden soveltaminen kulloiseenkin toimintaympäristöön. Sisäiset mallit ohjaavat toimintaa ja auttavat toimimaan myös vieraissa tilanteissa. Mitä enemmän yleistä toimintaa ohjaavia malleja toimijalla on, sitä taitavamman toimijasta on kyse. Taitava toimija selviytyy yleistä toimintaa ohjaavien mallien avulla myös vieraista tilanteista, jotka eivät sisällä pääasiallisissa tuttuja komponentteja. Tällöin kyseessä on opitun taidon siirtovaikutus uuteen tilanteeseen. (Keskinen, 2002, 47.)

2.2 Vertaisoppiminen

Vertaisoppiminen (engl. peer learning) pohjaa ilmiönä vahvasti sosiokonstruktivistiseen oppimisenäkemykseen. Sosiokonstruktivismi korostaa sosiaalista vuorovaikutusta ja näkee sen edellytyksenä syvälliselle oppimiselle. Yhtenä keskeisenä ajatuksena on, että vuorovaikutustilanteissa opiskelija sisäistää ja ulkoistaa

oppimaansa. (Kauppila, 2007, 52.) Laajimmillaan ajateltuna vertaisoppimista voi ajatella tapahtuvan missä hyvänsä vuorovaikutustilanteessa, jota leimaa osapuolten sosiaalinen yhdenvertaisuus ja aktiivinen osallistuminen. Vertaisoppimista voi tapahtua lasten keskuudessa formaalissa oppimisympäristössä (esim. luokkahuone) tai epäformaalissa (esim. kotona sisarusten kesken tai kaveriporukassa). Oppimistilanne voi olla suunniteltu (oppimiskeskustelut, tuutorointi) tai suunnittelematon (vapaamuotoinen keskustelu ja juttelu). (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 156.)

Vertaisoppimisen toimintamuotoja ovat esimerkiksi tuutorointi ja ryhmässä tapahtuva yhteistoiminnallinen oppiminen (engl. collaborative learning tai cooperative learning). Yhteistoiminnallisen oppimisen englanninkieliset käsitteet eroavat toisistaan lähinnä siinä, kuinka suuri opettajan rooli on ryhmän ohjaajana ja kuinka vahvasti tavoitteena on päästä tietynlaiseen ratkaisuun. (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 157.)

Vertaisoppimisen on havaittu olevan tehokas keino matematiikan sekä lukemisen ja kirjoittamisen taitojen oppimisessa. Etenkin vanhemmilla oppilailla vertaisoppimiseen liittyvät toimintatavat ovat parantaneet matemaattista ymmärrystä ja toisaalta sosiaalisia taitoja, itseluottamusta ja jopa asennetta koulutyötä kohtaan. (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 158–159.)

Olenaisin tekijä vertaisoppimisessa on puhe, ajatusten vaihto verbaalisesti. Yhteisen keskustelun ja sanallisen suunnittelun, väittelyn, neuvottelun ja toisten selitysten kuuntelun kautta oppilas hahmottaa yhteisen toiminnan kohteena olevan asiakokonaisuuden merkittävällä tavalla. (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 160) Toisaalta oppiminen vertaisilta voi olla tehokasta, koska vertaisryhmään kuuluva henkilö saattaa paremmin ymmärtää väärinymmärryksiä ja osaa selittää asiat tutummilla termeillä kuin opettaja. (Webb, 2011, 163.)

Vertaisoppiminen ei tapahdu koulumaailmassa välttämättä itsestään, ja monet tekijät voivat heikentää tai estää vertaisoppimista. Epätasaväkinen osallistuminen ryhmässä, avun pyytämiseen liittyvät vaikeudet, liian pieni tai suuri kognitii-

vinen ristiriita ryhmän sisällä tai koordinoitavuonaisuudet voivat kaikki vaikuttaa epäsuotuisasti vertaisoppimisen toteutumiseen. Oppimistilannetta voidaan kuitenkin ohjata sellaiseen suuntaan, että oppiminen vertaisryhmässä helpottuu. Hyvä valmistelu ja tavoitteiden kertominen oppilaille auttaa usein tilanteen muotoutumisessa, mutta sen lisäksi voidaan hyödyntää täsmällisempiä keinoja vertaisoppimistilanteen luomiseksi. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi vastavuoroinen opettaminen, toisilta kyseleminen, ohjattu väittely ja roolipelaaminen. (Webb, 2011, 164–167.)

Vertaisoppimisen ajatellaan perustuvan sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen. Oppilaan ja opettajan välillä on aina tietty sosiaaliseen asemaan liittyvä epätasa-arvo, jonka puuttuminen vertaisryhmän sisällä voi rohkaista vapaaseen ja vastavuoroiseen ajatusten vaihtoon, mikä puolestaan edistää oppimista. (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 159.)

Parhaiten vertaisoppiminen ja todellinen yhteistoiminnallinen opiskelu tapahtuu tilanteessa, jossa osapuolet ovat ”symmetrisissä rooleissa” (Hogan & Tudge, 1999, 47). Jos osapuolten välillä on suuria statuseroja, vaikuttaa se tilanteen tasapuolisuuteen ja vastavuoroisuuteen. Statukseen vaikuttaa etenkin nuorempien oppilaiden kohdalla akateeminen osaaminen (koulumenestys). Mitä vanhempista oppilaista on kyse, sitä merkittävämpää on muut suosioon vaikuttavat tekijät ja se, kuinka suosittu oppilas vertaisryhmässään on. Myös ystävyysuhteilla on merkitystä: läheiset välit vertaisoppijoiden välillä voivat edesauttaa myönteisen ilmapiirin syntymisessä ja edistää oppimista etenkin stressaavassa ja haastavassa oppimistilanteessa. Ystävysten välinen luottamus ja yhteisymmärrys voi auttaa neuvotteluissa, joissa tavoitteena on päästä yhteiseen päätökseen. (Arvaja & Häkkinen, 2011, 183–185.)

2.3 Vastavuoroinen opettaminen

Vastavuoroinen opettaminen (engl. reciprocal teaching) on yksi vertaisoppimista hyödyntävä työtapo luokkatilanteissa. Taustalla on oppipoikamalli, jossa opettaja auttaa opiskelijoita ensin ratkaisemaan ongelmia, jonka jälkeen opiskelijat opet-

tavat toisiaan. Tyypillisesti opiskelijat vaihtavat vuoroja välillä, jolloin jokainen ottaa välillä opetusvastuuta. Opettajan rooli opetustilanteessa on lähinnä seurata opiskelijoiden työskentelyä ja tarvittaessa avustaa opetuksessa. (Kauppila, 2007, 186.)

Vastavuoroisessa opettamisessa hyödynnetään tiedollisesti eritasoisten opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta. Osa opiskelijoista on perehtyneempiä opiskeltavaan asiaan ja ohjaavat aiheeseen vähemmän perehtyneitä. Vuorovaikutuksessa osaavampien vertaisten kanssa opiskelija työskentelee jatkuvasti hieman tasoaan vaativammissa tehtävissä, mikä auttaa häntä kehittymään (Palincsar & Brown, 1984, 169). Menetelmää on tutkittu ja käytetty etenkin tekstinymmärtämisen tehtävissä. (Palincsar & Brown, 1984.)

2.4 Eri-ikäiset oppijat samassa opetusryhmässä

Eri-ikäisten oppilaiden yhteistyö on perusteltua nykyisen opetussuunnitelman (POPS2004, Harjoittelukoulun opetussuunnitelma) valossa sekä tulevan opetussuunnitelman perusteluluonnosten pohjalta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluluonnokset, viitattu 22.4.2014). Erityisen keskeistä on koulun toimintakulttuurin ymmärtäminen ja sen hyödyntäminen ja laajentaminen kohti entistä osallistavampia työtapoja.

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa lähes kaikkeen koulun toimintaan. Toimintakulttuuri määrittää kasvatusta ja opetusta koulussa. Toimintakulttuurilla tarkoitetaan kaikkia koulun sääntöjä, toimintamalleja, arvoja, periaatteita ja koulutyötä ohjaavia kriteereitä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan tavoitteena on, että kaikki nämä on rakennettu tukemaan koulun kasvatus- ja opetustyön tavoitteita. Opetussuunnitelmassa painotetaan, että aihekokonaisuuksien pitäisi tulla konkreettiseksi juuri koulun toimintakulttuurissa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan tavoitteena on luoda kouluun sellainen toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen ja tukee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä koulun sisällä. Toimintakulttuurin koulussa tulisi juuri tukea aihekokonaisuuksien toteutumista. Oppilaiden keskinäisen

vuorovaikutuksen tukeminen on oleellista, yhtä aikaa voidaan tukea ihmisenä kasvamista, vastuunottamista ja toisista ihmisistä huolehtimista sekä itsetunte-
musta. (POPS2004)

Uuden perusopetuksen opetussuunnitelman luonnoksessa (2014) ohjataan toimintakulttuurin kehittämiseen. Tässä painotetaan oppivaa yhteisöä, monipuolisia työskentelytapoja, vuorovaikutusta ja osallisuutta, hyvinvointia, turvallista arkea, kulttuurista monimuotoisuutta ja kielitietoisuutta, vastuuta ympäristöstä sekä tulevaisuuteen suuntautumista. Tässä opetuskokeilussa pyritään osaltaan oppivan yhteisön kehittämiseen sekä vuorovaikutuksen ja osallisuuden lisäämiseen.

Harjoittelukoulun opetussuunnitelmassa painotetaan osallistavaa toimintaa, jonka tarkoituksena on lisätä oppilaiden vastuuntuntoa ja sitoutumista koulutyöhön. Tavoitteena on kasvattaa oppilaita ottamaan vastuuta lähimmäisensä hyvinvoinnista, millä tavoin edesautetaan viihtyvyyttä koulussa ja vähennetään kiusaamista. Opetusjärjestelyjen toteutusta ohjaa koulun toimintakulttuuri, harjoittelukoulussa yhteisöllinen toimintakulttuuri on keskeinen tavoite. Opetusjärjestelyissä pyritään käyttämään monipuolisia opetusmenetelmiä. Koulussa käytetään myös samanaikaisopetusta ja erilaisia joustavia opetusjärjestelyjä, jotta kaikilla olisi mahdollisuus oppimiseen. Tämän vuoksi erilaisten työtapojen kokeileminen on erityisen perusteltua koulussa. (Harjoittelukoulun opetussuunnitelma, 2012)

Kotitalousopetuksen keskeisiä tavoitteita harjoittelukoulussa on tietojen ja taitojen soveltaminen ja kädentaitojen harjaannuttaminen. Kasvun tukeminen ja arjen taitojen kartuttaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Kotitaloustunneilla työskennellään ryhmissä. Sosiaalisten taitojen karttuminen on keskeistä, toimitaan yhteisönjäsenenä, otetaan muut huomioon, toimitaan tasa-arvoisesti ja opetellaan neuvottelemaan asioista. Harjoittelukoulun kotitalouden opetussuunnitelmassa erityispiirteenä mainitaan yhteistyö eri-ikäisten oppijoiden kesken. Kakkos- ja nelosluokkalaiset harjoittelevat kotitalouden perustaitoja yläkoululaisten kanssa yhdessä. (Harjoittelukoulun opetussuunnitelma, 2012).

Kotitalouden opetuksesta alakoulussa on puhuttu paljon, mutta seuraavan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluluonnoksissa ei ole vielä mainintaa kotitalouden osalta siitä, millä tavalla sitä voitaisiin alakoulussa opettaa. Myöskään velvoitetta tähän ei mainita. Perusteluluonnoksissa kotitalouden keskeisenä tavoitteena yläkoulussa on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä, arjenhallintataitojen kehittymistä, sekä kasvamista huolehtivaksi kuluttajaksi ja kanssaihmisistä huolehtivaksi ihmiseksi. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää oppilaiden tasapuoliseen osallisuuteen. Keskeinen työskentelytapa tulisi olemaan tiimityö. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluluonnokset, viitattu 22.4.2014)

Yhteisöllisyys oppimisessa ja toisilta oppiminen ovat nykykoulun mahdollisuuksia ja niitä olisi järkevä hyödyntää. Eri-ikäisillä oppilailla on erilaiset mahdollisuudet tukea toistensa oppimista. Yhdessä tekeminen tukee yhteisön kaikkien jäsenten oppimista.

Yhteisöllisessä oppimisessa keskeinen käsite on lähikehityksen vyöhyke. L.S. Vygotsky on kehittänyt kyseisen käsitteen, lähikehityksen vyöhykkeellä tarkoitetaan muuttuvaa tilaa, joka ohjaa opiskelijaa, oppilasta tai laajemmin ihmistä yleensä toimimaan suorituskäytönsä ääri rajoilla (Hakkarainen ym., 2004). Lähikehityksen vyöhyke on osaamisen ja ajattelun taso, joka on lapsen saavutettavissa tuen avulla. Vygotskyn teorian pohjalta tehdyissä tutkimuksissa on saatu viitteitä, että vuorovaikutus edistää lasten oppimista (Hogan & Tudge, 1999, 45).

Vertaisoppimista tutkittaessa on huomattu, että sillä on saatu hyviä tuloksia samanikäisten vertaisten oppimisesta. Yhtä lailla hyviä, jopa parempia tuloksia on saatu siten, että toinen parista on taitavampi (Hogan & Tudge, 1999, 50). Tällöin Vygotskyn lähikehityksen vyöhykkeen ajattelu toteutuu hyvin, kun aikuinen tai edistyneempi ohjaa ja opettaa nuorempaa ja auttaa hänet kykyjensä ääri rajoille. Koulu yhteisössä tällaista yhteisöllistä oppimista ja sen hyötyjä tulisi käyttää monin tavoin.

3 Opetuskokeilun tavoitteet ja toteutus

3.1 Opetuskokeilun suunnittelun perusteet

Opetuskokeilussamme oli kaksi keskeistä lähtökohtaa, ja itse opetuskokeilu nojautui vahvasti sosiokonstruktivistiseen oppimisenäkemykseen. Ensinnäkin halusimme kokeilla kotitalousopetusta nuoremmille oppilaille eli opettaa kotitaloustaitoja jo 2. luokkalaisille. Lisäksi halusimme haastaa vanhemmat oppilaat uudenlaiseen rooliin, jossa he mahdollisesti huomaisivat tietonsa ja taitonsa uudella tavalla valossa joutuessaan ulkoistamaan ja siirtämään oppimaansa eteenpäin nuoremmille oppilaille. Oli mielenkiintoista nähdä, mikä vaikutus tällä oli heidän oppimiseensa ja mahdollisesti motivaatioon kotitalousopiskelua kohtaan.

8. luokkalaisten toimiminen 2. luokkalaisten ohjaajina on yhdenlainen tapa toteuttaa vastavuoroista opettamista, joskin roolit pysyvät samoina koko opetustilanteen ajan. Oppilaat eivät ole statukseltaan vastaavissa asemissa kahdeksaluokkalaisten korkeamman iän ja runsaamman kokemuksen vuoksi, mutta oletuksen mukaan oppilaat ovat kuitenkin keskenään lähempänä toisiaan kuin opettajaa.

Kokeilukouluna oli yhtenäiskoulu, jonka toimintaperiaatteisiin kuuluu tiivis yhteistyö ala- ja yläkoulun välillä. Opetuskokeilussamme halusimme hyödyntää tätä mahdollisuutta. Koulussa oli jossain määrin vakiintuneet käytännöt vastaavanlaiselle ikäryhmälle yhdistävälle opetukselle, joten se ohjasi jonkin verran käytännön toteutusta. Lisäksi mm. aikataulusyistä emme päässeet paljon vaikuttamaan ryhmiin, joiden kanssa opetuskokeilumme toteutimme.

Oppitunnin aiheeksi valikoitui terveellinen välipala yhteistyössä ohjaavan opettajan kanssa. Aihe sisältyy luonnollisesti kotitalouden opetussuunnitelmaan hyvin, mutta on perusteltua myös alakoululaisten opetussuunnitelman puitteissa. Esimerkiksi ympäristötiedon sisältöihin kuuluu terveyden edistäminen ja terveyttä edistävien valintojen tunnistaminen (POPS 2004). Terveellinen välipala katsottiin myös erityisen hyvin 2. luokkalaisille soveltuvaksi aiheeksi, koska juuri välipalan

valmistaminen saattaa olla monelle ensimmäisiä itsenäisiä ruoanvalmistustöitä kotona.

3.2 Opetuskokeilun tavoitteet

Opetuskokeilun pedagogisina tavoitteina oli **vuorovaikutustaitojen sekä ryhmässä työskentelemisen kehittyminen**. Vuorovaikutustaidoille oppilaat saivat harjoitusta työskentelyn aikana ja erityisesti se haastoi kahdeksaluokkalaisten, jotka olivat uudessa roolissa 2. luokkalaisten ohjaajina. Myös ryhmätyöskentelytaidot saivat harjoitusta opetuskokeilun aikana, jolloin ruoat valmistettiin pareittain ja pöytien kattaminen toteutettiin ryhmissä.

Ravitsemusopetus päätettiin painottaa kahdeksaluokkalaistille, kakkosluokkalaisten saadessa ravitsemuskasvatusta lähinnä työskentelyn lomassa. Tavoitteena oli lisäksi kahdeksaluokkalaisten kohdalla **vastuullisuuden lisääntyminen** ja kehittyminen sekä oppisisältöjen perusteellisempi oppiminen opettamisen kautta ja yhdessä opettajan kanssa opetusta suunniteltaessa.

Kakkosluokkalaisten opetuksessa tavoitteena oli ensisijaisesti **käytännön taitojen kehittyminen**. Tavoitteena oli luoda 2. luokkalaistille mukava kokemus kotitalousluokassa ja antaa heille eväitä välipalojen valmistamiseen myös kotona. Jokainen 2. luokkalainen sai kokemusta jonkin välipalan valmistuksesta ja keittäessä työskentelystä. Kokemuksen myötä taitoja on helpompi siirtää kotiin, jolloin kynnys kokeilemiselle on pienempi.

3.3 Koulu ja ryhmät

Opetuskokeilu toteutettiin helsinkiläisessä yhteiskoulussa, jossa alakoulu ja yläkoulu toimivat samassa rakennuksessa. Koulussa on yhteensä yli 700 oppilasta luokilla 1.-9. Koulun toimintakulttuurissa on paljon yhteistyötä eri luokka-asteiden välillä, jota käytimme myös opetuskokeilussa hyväksi. Koulussa on myös mediakasvatuspainotusta yläkoulussa.

Opetuskokeilussa oli mukana 8. luokan pitkän valinnaisen kotitalouden valinnut ryhmä, jossa oli yhteensä 13 oppilasta. Opetuskokeilussa heistä paikalla oli yhdeksän oppilasta. Ryhmä oli tyttöpainotteinen, rauhallinen, oma-aloitteinen, aikaansaava sekä selvästi kiinnostunut kotitaloudesta. Ryhmäläiset olivat myös innokkaita keskustelemaan ja heidän kanssaan keskustelua syntyikin helposti myös haastavimmista aiheista. Harjoittelun ohjaava opettajamme suositteli tätä ryhmää opetuskokeiluun, joten siksi opetuskokeilu toteutettiin heidän kanssaan. Tämä ryhmä oli kerran aikaisemminkin työskennellyt kotitalousluokassa pienempien oppilaiden kanssa. Tällöin heillä oli ollut neljännen luokan oppilaita ohjattavina.

Kahdeksaluokkalaisten lisäksi opetuskokeiluun osallistui ryhmä 2. luokkalaisia oppilaita. Koulussa, jossa opetuskokeilu toteutettiin, ensimmäisen ja toisen luokan oppilaat työskentelivät yhteisissä opetusryhmissä. Ensimmäisen luokan oppilaat eivät kuitenkaan osallistuneet opetuskokeiluun. Opetuskokeiluun osallistuneet 2. luokkalaiset oppilaat eivät olleet aiemmin käyneet kotitalousluokassa. He työskentelivät kotitalousluokassa opetuskokeilun aikana kuitenkin rauhallisesti ja ohjeita kuunnellen.

Opetuskokeilussa molemmista ryhmistä oli paikalla 9 oppilasta eli yhteensä paikalla oli 18 oppilasta. Oppilaat työskentelivät pareittain niin, että jokaisella toisen luokan oppilaalla oli parinaan kahdeksannen luokan oppilas.

3.4 Opetuskokeilun toteutus

Opetuskokeilu toteutettiin harjoittelukoulussamme keväällä 2014. Opetuskokeilu muodostui kaksoistunnista (2x60min), joista ensimmäisellä tunnilla kahdeksaluokkalaiset orientoituivat 2. luokkalaisten vastaanottamiseen ja heidän kanssaan työskentelyyn sekä tekivät valmisteluja välipalojen valmistamiseen. Toisella tunnilla kahdeksaluokkalaiset ja 2. luokkalaiset valmistivat yhdessä terveellisiä välipaloja. Kahdeksaluokkalaiset olivat ryhmätöinä pohtineet terveellisiä välipaloja jo edellisellä viikolla, joiden pohjalta valmistettavat välipalat oli valittu.

3.4.1 Opetuskokeilun pohjatunti

Aloitimme opetuskokeilun pohjatunnin käymällä päivän aikataulun läpi ja muistuttamalla 2. luokkalaisten saapumisesta seuraavalla tunnilla. Tämän jälkeen käytettiin hetki seuraavan opetuskerran suunnitteluun. Seuraavalla opetuskerralla aiheena olisi kasvisruokavalio, jolle oppilaiden tulisi ryhmissä suunnitella haluamansa kasvisruokat. Kasvisruoka-aiheeseen perehdyttäisiin myös seuraavalla opetuskerralla enemmän. Oppilailla oli aikaa kasvisruokien suunnitteluun noin 15 minuuttia ja apunaan he saivat käyttää internetiä sekä oppikirjoja. Kasvisruokien suunnittelu sujui hyvin, jonka jälkeen pääsimme takaisin opetuskerran aiheen käsittelyyn.

Seuraavaksi orientoiduimme välipala-aiheeseen. Keskustelimme yhteisesti hyvästä välipalasta ja siitä, mitä hyvän välipalan tulisi sisältää. Tämän jälkeen oppilaat esittelivät edellisellä kerralla tekemänsä välipala-ryhmätyöt toisilleen. Oppilaiden tuli myös perustella miksi olivat valinneet juuri nämä välipalat ja miksi ne olivat terveellisiä. Oppilaat perustelivat hyvin valintansa ja kommentoivat toistensa töitä ja töiden esittämistä.

Ryhmätöiden jälkeen käytiin läpi 2. luokkalaisten kanssa valmistettavat välipalat. Valitut välipalat olivat smoothie, lämpimät voileivät, dippikasvikset sekä kaurakeksit. Oppilaille kerrottiin, että he tulisivat valmistamaan yhtä välipalaa pareittain yhden 2. luokkalaisten kanssa. Parit jaettaisiin 2. luokkalaisten saapuessa kotitalousluokkaan järjestyksessä käsienpesun jälkeen. Välipalat tultaisiin syömään niin, että jokainen saisi jokaista välipalaa syötäväkseen. Koska kahdeksaluokkalaista oli yhdeksän ja myös 2. luokkalaista oli yhdeksän, jaettiin oppilaat niin, että jokaisessa ryhmässä olisi kolme paria ja jokainen pareista valmistaisi yhtä välipalaa kaikille ryhmän jäsenille. Kaurakeksit valmistettaisiin kaikille yhteisesti yhden parin toimesta.

Seuraavaksi orientoiduimme 2. luokkalaisten tuloon yhdessä keskustellen. Kyselimme oppilailta kysymyksiä: Onko kokemusta pienten ohjaamisesta? Onko sisaruksia/kokemusta pienistä lapsista? Miten 2. luokkalaista tulee ohjata? Mitä tulee ottaa huomioon? Millaisia ohjeita 2. luokkalaiselle pitäisi antaa? Mikä saattaa olla

2. luokkalaiselle vaikeaa? Oppilaat vastailivat kysymyksiin innokkaasti ja osasivat kertoa kokemuksistaan taitavasti niitä tulevaan reflektoiden. He kertoivat esimerkiksi millaista oli ollut neljäsluokkalaisia ohjattaessa ja mitä hankaluuksia heillä oli ollut. Oppilaat olivat heidän kertomansa mukaan olleet hieman levottomia ja äänekkäitä eikä työskentely ollut sujunut aivan kuin he olivat ajatelleet. Keskustelu oli erittäin mielenkiintoista ja oppilaat olivat siitä myös itse innoissaan. Pohdimme myös mitä nyt voisi tehdä toisin, jotta 2. luokkalaisten kanssa menisi paremmin ja työskentely sujuisi organisoidummin.

Keskustelun jälkeen jaoimme kahdeksaluokkalaisille valmistettavat välipalat ja kävimme niiden ohjeet läpi, jotta kaikille olisi selvää mitä pitää tehdä. Sitten kahdeksaluokkalaisten saivat mennä omille työpisteilleen ja hakea kaikki välipalan valmistukseen tarvittavat välineet ja ruoka-aineet valmiiksi, jotta työskentelyn aloittaminen 2. luokkalaisten kanssa olisi mahdollisimman sujuvaa. Tämän jälkeen kerättiin vielä ruokailuastiat valmiiksi esille, jotta ruoanvalmistuksen jälkeen kattaminen sujuisi ripeästi. Lopuksi tarkistimme vielä jokaisen työpisteen, jonka jälkeen kahdeksaluokkalaisten saivat lähteä ruokavälitunnille.

Ruokavälitunnin aikana siirsimme pöydät niin, että kaikki mahtuisivat istumaan. Leikkasimme myös maalarinteipistä nimilaput jokaisen kohdalle ja jaoimme kynät pöydille. Kahdeksaluokkalaisten tulisi huolehtia heti tunnin alussa, että itsellä ja omalla 2. luokkalaisella olisi nimilappu esiliinassa.

3.4.2 Opetuskokeilu

Kahdeksaluokkalaisten ehtivät kotitalousluokkaan ennen 2. luokkalaisten tuloa, saivat kädet pestyä, puettua itselleen essut ja kirjoitettua nimilaput. 2. luokkalaisten tullessa he pesivät ennen luokkaan tuloa kätensä ja ottivat essun päällensä, jonka jälkeen heidät ohjattiin ohjaavan kahdeksaluokkalaisten luo. Kun kaikki olivat päässeet istumaan pöytiin ja nimilaput oli kirjoitettu, saivat oppilaat lähteä työskentelemään.

Kahdeksaluokkalaiset ohjasivat omat 2. luokkalaisensa valmiille työpisteille ja työskentely sai alkaa. Kahdeksaluokkalaiset ottivat ohjaajan roolinsa mallikkaasti vastaan ja antoivat 2. luokkalaisille hyviä neuvoja työskentelyyn. Työskentely sujui ja meillä harjoittelijoilla oli aikaa kierrellä luokassa ja seurata työskentelyä. Apuun kutsuttiin harvoin, joka kertoo siitä, että kahdeksaluokkalaiset hoitivat ohjauksen mallikkaasti. Välipalat valmistuivat hieman eri aikoihin, jolloin osa ehti tiskata, toiset kattaa ja osa taitella serviettejä ja täyttää vesikannuja. Yksi smoothieita valmistanut pari otti valmistaakseen myös kaurakeksit koko joukolle. He valmistivat taikinan itse ja saivat sitten apua muilta oppilailta keksien asettelussa pellille. Kaikki välipalat saatiin valmiiksi, pöydät katettua ja keittiöt siivottua.

Kaiken ollessa valmista siirryttiin yhdessä pöytiin nauttimaan välipaloista. Smoothie oli kaadettu valmiiksi annoslaseihin, lämpimät voileivät olivat valmiiksi lautasilla ja dippikasvikset kauniisti tarjoiluvadilla dipin kera. Ennen ruokailua käytiin vielä läpi käsiä nostoen kuka oli valmistanut mitään välipalaa. Jokaisen välipalan valmistuksesta sai myös joku sitä valmistanut kertoa. Sitten päästiin syömään. Välipalat maistuivat ja vaikka ruokia oli melko paljon, tuli ne kaikki syötyä hyvällä ruokahalulla. Välipalat saivat myös kehuja ja niitä tulnaisiin valmistamaan myös kotona. Ruokailun loppuksi jaettiin jokaiseen pöytään vielä korillinen uunituoreita kaurakeksejä jälkiruoaksi.

Ruokailuun kului melko paljon aikaa, koska pienet 2. luokkalaiset olivat hitaampia syöjiä kuin kahdeksaluokkalaiset normaalisti. Olimme varautuneet tähän, mutta saimme silti vähän hoputtaa oppilaita viemään lautasia tiskikoneeseen ja pyyhkimään pöytiä ja lakaisemaan lattioita. Kun kaikki olivat siivonneet, oli vielä palautteen aika. Kakkosluokkalaiset saivat käydä piirtämässä taululle hymynaamana mielipiteen oppitunnista. Sitten vielä kiitimme oppilaita ja jaoimme 2. luokkalaisille välipalavihkot mukaan ja toivotimme mukavaa päivää. Kahdeksaluokkalaisia kiitimme hyvin sujuneesta tunnista ja mahtavasta 2. luokkalaisten ohjauksesta.

3.5 Oppimistehtävät ja materiaalit

Kahdeksasluokkalaiset tekivät terveellisiä välipaloja koskevat ryhmätyöt opetuskokeilua edeltävällä viikolla. Kahdeksasluokkalaisten tunnilla oli aiheena sydänystävällinen ruokavalio, jota käytiin ensin yhdessä läpi opetuskerran aluksi, ja jonka pohjalta internetiä ja oppikirjoja käyttäen oppilaiden tuli keksiä kolme sydänystävällistä välipalaa. Suunnittelussa tuli ottaa myös huomioon se, että ne olisivat helppoja valmistaa ja valmistus onnistuisi näin myös 2. luokkalaisilta. Välipaloista oli tehtävänä koota posterit, joihin oli kuvia välipaloista, niiden ruokaohjeet sekä perustelut siitä, miksi ne olivat sydänystävällisiä. Ryhmätyöt myös esiteltiin koko ryhmälle ja valituista välipaloista ja perusteluista keskusteltiin yhteisesti. Ryhmätöistä valittiin neljä välipalaa, jotka valmistettiin 2. luokkalaisten kanssa.

2. luokkalaisten kanssa valmistetuista välipaloista koottiin vihko, joka jaettiin jokaiselle 2. luokkalaiselle mukaan opetuskokeilun jälkeen. Vihkossa oli ruokaohjeet smoothielle, lämpimille voileiville, dippikasviksille ja dipille sekä kaurakekseille. Ohjeet oli mitoitettu kahdelle henkilölle, jotta oppilaiden olisi helppo valmistaa niitä itselleen sopivina annoksina.

4 Opetuskokeilun onnistuminen

4.1 Opetuskerran onnistuminen omasta ja ohjaavan opettajan näkökulmasta

Olenaisinta opetuskokeilun toteutuksen kannalta oli eri-ikäisten oppijoiden työskentely yhdessä ja tässä onnistuttiin. Opetuskokeilu sujui kokonaisuudessaan erittäin hyvin, paremmin kuin olisimme osanneet kuvitella. Opetuskokeilun ensimmäisen tunnin keskustelut, 2. luokkalaisten tuloon valmistautuminen ja luokassa tehdyt valmistelut varmasti edesauttoivat onnistumista. Kahdeksasluokkalaiset myös suhtautuivat 2. luokkalaisten tuloon melko positiivisesti, vaikka edellisellä kerralla neljäsluokkalaisten kanssa oli ollut myös haasteita.

Mikä teki yhteisopetustunnista onnistuneen? Hyvä ja oppilaille selkeästi esitetty suunnitelma auttoi 8. luokkalaista sisäistämään oppitunnin tavoitteen. Yhtenä tärkeänä tekijänä oli oppilaskeskeisyys niin suunnittelussa kuin toteutuksessa. Oppilaiden aktiivinen rooli välipalojen suunnittelojina ja heihin luottaminen pienten oppilaiden ohjaamisessa loi luokkaan myönteisen ilmapiirin. Myös harjoittelijoiden kannustus ja oppilaita arvostava suhtautuminen auttoivat kaikkia tekemään parhaansa tunnin onnistumiseksi. Iloiset 2. luokkalaisten taululle piirtämät hymynaamat olivat ansaitut! (Ohjaava opettaja).

2. luokkalaisten saapuessa kotitalousluokkaan jokainen kahdeksaluokkainen tiesi tehtävänsä ja otti oman kakkosluokkalaisensa ilomielin vastaan. Työskentely oli sujuvaa ja välipalat valmistuivat ajoissa. Kahdeksaluokkalaiset olivat 2. luokkalaisten apuna ja tukena koko ajan ja he osasivat hienosti valvoa pienten työskentelyä välttämällä vaaratilanteita. Kahdeksaluokkalaiset kasvoivat silmissä ohjaajan asemaan ja toimivat esimerkillisesti kakkosten kanssa. Kahdeksaluokkalaiset tiesivät olevansa vastuussa omasta 2. luokkalaisestaan ja tästä tehtävästä suoriuduttiin hienosti.

Yhteistunnilla tuli todistettua, että hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Jokainen 8. luokkainen ohjaili kannustaen ja haastavissa kohdissa auttaen ”omaa” 2. luokkalaista pariaan. Kaikkien neljän välipalan valmistaminen sujui yllättävän ripeästi. Itse tehdyt välipalat maistuivat niin pienille kuin isoillekin oppilaille. (Ohjaava opettaja).

Vaikka kahdeksaluokkalaisilla oli jo hieman kokemusta pienempien oppilaiden kanssa työskentelystä, oli meidän opetuskokeilumme rakenteeltaan erilainen ja siksi haastoi myös kahdeksaluokkalaista. Aikaisemmalla kerralla neljäsluokkalaisten kanssa kahdeksaluokkalaiset olivat toimineet isommissa ryhmissä ja he olivat valmistaneet vähemmän erilaisia ruokia.

4.2 Opetuskerran onnistuminen oppilaiden näkökulmasta

Keräsimme 2. luokkalaisilta palautetta opetuskerran päätteeksi niin, että jokainen sai piirtää taululle hymynaaman ja arvioida näin opetuskokeilun onnistumista. 2.

luokkalaisten piirtämät naamat olivat iloisia, joten näistä voi tulkita, että olimme onnistuneet luomaan heille mukavan kokemuksen kotitalousluokassa. Opetuskerran aikana eräs 2. luokkalainen myös tokaisi: ”Smoothien valmistaminen olikin helppoa! Teen tätä kyllä kotonakin!”. Kommentti vahvisti edelleen tavoitteemme onnistumista siitä, että kokeilu oli hyödyksi 2. luokkalaisille ja, että kokemuksen kautta on helpompi siirtää opittua myös kotiin.

Kahdeksaluokkalaisilta keräsimme palautetta vielä seuraavalla opetuskerralla. He saivat kirjoittaa palautetta paperille sekä kertoa sitä myös suullisesti. Palaute oli positiivista. Kahdeksaluokkalaisten olivat myös itsestään ylpeitä onnistuneen opetuskokeilun johdosta, ja iloitsivat Wilmaan saamistaan hyvä-merkinnöistä.

Oli tosi kivaa. Ne oli ihania. Olisi taas kiva tehdä niiden kaa uudestaan.

Oli mukavaa. Kakkoset olivat todella kivoja ja helppoja. Tekivät työnsä hyvin.

Kakkosten kanssa ruokien tekeminen oli mukavaa ja rentoa.

Pienet olivat tosi yhteistyöhaluisia ja ruoat olivat yksinkertaisia ja helppoja. (Kirjallinen palaute).

5 Pohdinta ja johtopäätökset

Havaintojemme perusteella kahdeksaluokkalaisten ottivat vastuullisen roolin työskentelyssä. Tämä oli mielestämme tärkein kahdeksaluokkalaisten tunnin tavoite, joka toteutui. Vastuun ottaminen työskentelystä ja pienemmästä oppilaasta oli useimmille kahdeksaluokkalaisille oppilaille todella hyvä kokemus. Uskomme, että tämän tyyppiset tehtävät kasvattavat itsetuntoa ja empatiakykyä.

Projektin kokonaisvaltaisuus onnistui hyvin. Kahdeksaluokkalaisten saivat itse suunnitella valmistettavia välipaloja, joista valittiin koko ryhmälle sopivat välipalat. Kahdeksaluokkalaisten osasivat myös arvioida hyvin 2. luokkalaisille sopivia välipaloja taitotason huomioiden. Välipalojen suunnitteluun osallistuminen toimi hyvin motivointina kahdeksaluokkalaisille. Välipalojen suunnittelu ja niistä keskus-

teleminen terveyden ja ravitsemuksen näkökulmasta syvensi tietoa kahdeksasluokkalaisille. Toisaalta opettamalla oppii ja onkin selvää, että joidenkin taitojen opettaminen vahvisti myös kahdeksasluokkalaisten taitoja kyseisestä asiasta. Kahdeksasluokkalaisten taidot tulivat myös selkeästi näkyville tässä työskentelytavassa, minkä vuoksi tämänkaltaista tehtävää voisi kehittää arvioinnin välineenä.

Havainnointimme perusteella uskomme, että myös 2. luokkalaiset oppivat uutta. He olivat todella innostuneita ja kokivat onnistumisenkokemuksia. Monien oppilaiden kohdalla uskallus keittiössä työskentelyyn kasvoi. Yksi tyttö esimerkiksi sanoi, että pitää smoothiesta, muttei osaa itse valmistaa sellaista. Tunnin päätteeksi hän kertoi, että aikoo tehdä smoothieta nyt kotonakin. Haastavuudeltaan välipalat olivat siis juuri sopivia kakkosluokkalaisille. Välipalat soveltuivat myös hyvin erilaisten perustaitojen opettamiseen, koska niiden valmistaminen sisälsi esimerkiksi viipalointia, sekoittamista ja mittaamista. Molempien ikäryhmien osalta saavutettiin tavoitteita ja lisäksi näimme, että vertaisoppimisella ja yhteistoiminnallisella opiskelulla oli paikkansa tässä opetuskokeilussa. Oppilaat kokivat toisensa riittävän vertaiseksi eikä varsinaista opettaja-oppilassuhdetta syntynyt. Tällaisen epätasa-arvoisen ja arviointiin viittaavan suhteen puuttuminen vertaisparin kesken voikin edistää oppimista (Blum-Kulka & Dvir-Gvirsman, 2011, 159). Toisaalta kahdeksasluokkalaisten paremmat taidot mahdollistavat 2. luokkalaisille lähikehityksen vyöhykkeelle siirtymisen (Hogan & Tudge, 1999, 50).

Opetuskokeilua voisi edelleen kehittää eri tavoin. Nyt opetuskokonaisuuden suunnittelua määrittivät enemmän harjoittelukoulusta annetut raamit kuin omat suunnitelmamme, vaikka loppujen lopuksi kokonaisuudesta saatiin kaikkia osapuolia tyydyttävä. Opetuskokonaisuuden haasteena on, että harjoittelukoulussa on kunnioitettava siellä opettavien opettajien tapaa toimia ja kaikista tunteista on sovittava ohjaavan opettajan kanssa. Meidän kehittämisprojektissa suurin haaste oli rajallinen aika. Nyt opetuskokeilu oli varsinaisesti kahden tunnin mittainen, ja ensimmäisellä tunnilla olivat vain 8. luokkalaiset. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisi ollut tärkeää, että tehtyä olisi voitu käydä paremmin läpi myös 2. luokkalaisten kanssa. Suunnitellut välipalavihkot olisivat voineet näin myös saada enemmän huomiota. Olisimme halunneet lisäksi toteuttaa tunnilla valokuvaustehtävän,

jossa parien erilaiset lopputulokset olisi kuvattu ja ne olisivat näin päässeet paremmin esille.

Sekä kahdeksannen luokan että toisen luokan oppilaat olivat todella innokkaita ja yhteistyökykyisiä. Jäimme pohtimaan, millainen tunti olisi ollut, jos kahdeksannen luokan ryhmä olisi ollut haastavampi. Ehkä tällöin olisi voinut olla haastavampia tilanteita, mutta toisaalta vastuuntunnon kasvu olisi voinut olla vielä selkeämpi ja tukea haastavamman ryhmän toimintaa vieläkin paremmin. Pohdimme, millainen vaikutus vastuun antamisella voisi olla vähemmän motivoituneelle tai taidoiltaan heikommalle oppilaalle. Tämän opetuskokeilun toteuttaminen erilaisissa ryhmissä olisikin mielenkiintoista ja toisi esille uusia kehitettäviä asioita.

Opetuskokeilu toimi hyvin ja kummankin ikäryhmän oppilaat oppivat uutta. Tämän lisäksi myös me opimme uutta. Kokemus oli uusi meille kaikille ja ohjaavan opettajan ja didaktikon todella rohkaiseva ja hyvä palaute antoi rohkeutta toteuttaa tällainen kokeilu toistenkin. Tällaisen opetuksen toteuttaminen ei vaadi kouluissa juurikaan ylimääräisiä resursseja, vaan tällaiset toimintamallit olisi istutettavissa koulujen toimintakulttuureihin ilman etenkin taloudellisten resurssien lisäämistä. Tässä lähinnä huolellinen suunnittelu ja yhteistyö muiden opettajien kanssa nousevat avainasemaan. Ajattelempa, että tällaisten vertaisoppimisen ja eri-ikäisten oppijoiden yhteisten opetuskokonaisuuksien toteuttaminen edesauttaisi erityisesti yleisten kasvatustavoitteiden toteutumista kouluissa.

Opeta toisin –tavoite toteutui siinä mielessä hyvin, että kokeilun tekijöille tilanne oli täysin uusi eikä vastaavaa ole kokeiltu. Tällainen toimintamalli oli jo koulun rakenteissa, joten siinä mielessä kyseessä ei ollut aivan uusi idea ja koska tällainen yhteistyö alakoulun oppilaiden kanssa oli jo alkukeväästä mielessämme, valitsimme harjoittelukouluksemme jo siinä vaiheessa yhtenäiskoulun. Toisaalta myös harjoittelukoulun käytännöistä opetuskokeilussa poikettiin, esimerkiksi valmistamalla useita eri välipaloja.

Juuri tässä koulussa kokeilun toteuttaminen oli helppoa paitsi jo olemassa olevan toimintakulttuurin myötä, myös siksi, että luokkatila soveltui työskentelyyn todella hyvin. Kotitalouden oppimisympäristönä oli kotitalousluokka, joka oli avara, suuri

ja siellä oli paljon työskentelypisteitä. Avara luokka kannustaa vuorovaikutukseen (Malin, 2011, 124). Myös välineitä oli tilassa riittävästi. Toisaalta on hyvä pitää mielessä, ettei kotitalouden opettaminen aina vaadi erityisiä tiloja tai välineitä, vaan kotitalouden eri sisältöjä voidaan toteuttaa myös muissa tiloissa. Tämän vuoksi kotitalousluokan koko ei riitä perusteluksi sille, ettei tämänkaltaista kokeilua voisi toteuttaa missä tahansa yhtenäiskoulussa.

Yhtä lailla tilojen ei pitäisi olla varsinainen syy siihen, ettei kotitaloutta voitaisi opettaa alakoulussa. Tämän opetuskokeilun pohjalta voimme todeta, että alakoululaisilla on täydet edellytykset oppia kotitaloutta ja että hyvin yksinkertaisia ruokia valmistamalla voidaan oppia uutta puhumattakaan muiden kotitalouden sisältöjen opetusmahdollisuudesta ihan tavallisessakin luokassa. Kotitalouden opettaminen alakoulussa myös niissä kouluissa, jotka eivät ole yhtenäiskouluja, olisi mielestämme perusteltua.

Lähteet

Arvaja, M., & Häkkinen, P. (2011). Social Aspects of Collaborative learning. Teoksessa S. Järvelä (toim.), *Social and Emotional aspects of learning* (s. 182-187). Lontoo: Elsevier.

Blum-Kulka, S., & Dvir-Gvirsman, S. (2011). Peer Interaction and Learning. Teoksessa S. Järvelä (toim.), *Social and Emotional aspects of learning* (s. 156-161). Lontoo: Elsevier.

Harjoittelukoulun opetussuunnitelma. (2012). Helsinki.

Hogan, D. M., & Tudge, J. R. (1999). Implications of Vygostki's Theory for Peer Learning. Teoksessa A. O'Donnell & A. King (toim.), *Cognitive Perspectives on Peer Learning* (s. 39-65). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Kauppila, R. A. (2007). *Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen*. Juva: PS-kustannus.

Malin, A. 2011. *Kotitalouden opetustilat osana kehittyvää oppimisympäristöä: asumistoiminnot ja opetussuunnitelma muutoksen määrittäjinä*. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Unigrafia.

Niemi, P & Keskinen, E. 2002. (toim) *Taitavan toiminnan psykologia*. Turun yliopisto. Psykologia laitos.

Opetussuunnitelman 2016 perusteluluonnokset. Opetushallitus. Helsinki. Viitattu 22.4.2014.

Palincsar, A. S., & Brown, A. L. (1984). Reciprocal Teaching of Comprehension-Fostering and Comprehension-Monitoring Activities. *Cognition and Instruction*, 1(2), 117–175.

Person, N. K., & Graesser, A. G. (1999). Evolution of Discourse During Cross-Age Tutoring. Teoksessa A. O'Donnell & A. King (toim.), *Cognitive Perspectives on Peer Learning* (s. 69-86). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2004). Opetushallitus. Helsinki.

Webb, N. M. (2011). Peer Learning in the Classroom. Teoksessa S. Järvelä (toim.), *Social and Emotional aspects of learning* (s. 162-168). Lontoo: Elsevier.

SUMMARY

Eight-graders tutoring second-graders – Peer learning in a group of different-aged students

Emmi Laitinen, Emmi Lepistö, Saila Paavola

Keywords: Teaching Experiment, Home Economics, Peer Learning, Different-aged Students

Aim. The aim of this teaching experiment was dual. The first aim was to introduce home economics to elementary school students. The goal was to give the second-graders an inspiring experience in a home economic class, to teach them some practical skills related to food preparation and to teach them about the importance of a healthy snack.

The second aim was to set older students on a different position by placing them as tutors of the younger students. The goal within the eight-graders was to increase responsibility and to develop interaction skills.

Methods. The teaching experiment took place in a comprehensive school in Helsinki, March 24th 2014. Interaction and co-operation between students at lower and higher grades were part of the operational culture at this particular school, and in our experiment, we aimed at utilizing and developing it further. Nine eight-graders and nine second-graders took part in the experiment. It was guided by two teacher trainees and followed by the directional teacher and one teacher trainee.

The teaching experiment took two lessons. During the first lesson, the eight-graders prepared for the next lesson: they got ready to instruct the second-graders and prepared the posts for the next lesson. The preparation included conversation with the teacher trainees about instructing younger students.

The second-graders participated in the second lesson. They made some healthy snacks in the guidance of the eight-graders. Each eight-grader tutored one sec-

ond-grader. The snacks that were produced were vegetable dip, warmed sandwiches, smoothie and oat cookies. Each pair made one snack for their small group of six and all the snacks were eaten at the end of the class.

The success of the teaching experiment was evaluated by the feedback of the teacher trainees, the directional teacher and the students.

Results and discussion. The different-aged students worked together in pairs successfully. The eight-graders were responsible for guiding the younger students and managed the responsibility very well. They were able to take the position of a tutor and to teach skills to the second-graders, possibly learning new skills at the same time as well. The eight-graders were satisfied and glad after the experiment and they wished to repeat it again.

The second-graders learned new skills related to food preparation and working in the home economics class. They were also encouraged to work in a kitchen environment.

This successful teaching experiment confirmed our opinion that home economics could and should be taught already at the elementary school. Young students benefitted from this experiment very much. The lack of facilities or equipment should not be an obstacle: young students will gain even from simple tasks with little equipment. Also, joining different-aged groups together in teaching, creates a productive learning environment for both younger and older students. This would be recommended by us to be utilized in many different learning tasks.